

2hh

10

népművelés

A MŰVELŐDÉSÜGYI
MINISZTERIUM
FOLYÓIRATA

XIX. ÉVFOLYAM
1972. OKTÓBER

Az olvasás a változó világban

*Dr. Orbán Lászlónak,
a művelődésügyi miniszter
első helyettesének
beszéde
az IFLA szeptember 3-i
budapesti közgyűlésén*

*Elnök úr! Tisztelt Közgyűlés!
Kedves vendégeink!*

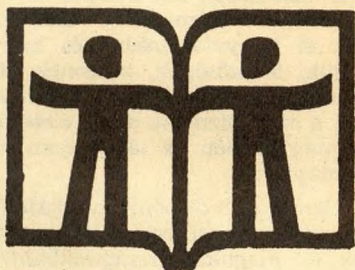
A házigazda udvarias kötelezettségénél sokkal többet: őszinte örömet és megtiszteltetést jelent számomra, hogy a Magyar Népköztársaság kormánya nevében Budapesten üdvözölhetem a világ könyvtárosainak nagyrabecsült nemzetközi testületét, az IFLA vezetőit és küldötteit. Büszkeséggel vegyes jó érzés tölt el, hogy éppen 1972-ben, vagyis az UNESCO által meghirdetett nemzetközi könyv-évben keresték fel hazánkat a közgyűlés alkalmából.

Számunkra az 1972-es év még egy különösen kedves évfordulót vezet be. Mint bizonyára tudják, nem messze innen, a Duna tulsó partján, Budán 1473 pünkösdjére készült el az első hazánkban nyomtatott könyv, a Cronica Hungarorum, s 1472 második felében Hess András már javában dolgozott rajta. Így — a nemzetközi könyvévvel rimeltetve — már az idén joggal kezdhethük meg nyomdászatunk alapítása 500. évfordulójának ünneplését is.

Nyomdászatunk működésének 500. évfordulóján mindenekelőtt népünknek a haladás és művelődés iránti

töretlen vágyára kívánunk emlékezni, de arra is, hogy a haladás és a műveltség előmozdítása érdekében mindig szívesen fogadtuk a külföldről jött ösztönzéseket és vívmányokat, mindig szívesen éltünk a nemzetközi összefogás kínálta lehetőségekkel. Az első magyarországi nyomtatott könyv ugyancsak nemzetközi összefogás eredményeként született meg: Hess András német volt, Rómából jött Budára, magyar fogadta pártfogásába.

Tudjuk, hogy az IFLA és személy szerint a könyvtárosok szerte a világon nagy lelkesedéssel vettek részt a nemzetközi könyvév előkészítésében, és tettek érte, hogy nemes céljai valóra váljanak. Mi, magyarok is igyekeztünk gazdag programot kidolgozni erre az évre, hogy a könyv a lakosság mind nagyobb, mind szélesebb rétegeinek „mindennapi kenyerévé” váljék. Az UNESCO jelszava — „Könyvet mindenki kezébe!” — a mi jelszavunk is. Céljaink összecsendülnek: hazánkban mintegy 25 év óta — vagyis a szocialista társadalom építésének kezdete óta — kormányzati célkitűzés, hogy a magyar nép olvasó nép legyen. S ha ezt a nagy célt még nem is értük el, el-

mondhatom, hogy munkánknak van eredménye. Hazánk minden lakosára ma évente több mint öt kiadott könyv jut, ötször annyit, mint a háború előtt. A tízmillió Magyarországon a könyvtáraknak több mint két és egynegyed millió beiratkozott olvasójuk van. Emellett a lakosság is évről évre több pénzt fordít könyvvásárlásra; 1971-ben 15 százalékkal többet adott erre, mint a megelőző évben. Igaz, nálunk olcsó a könyv, nagyon olcsó — éppúgy, mint a többi kulturális termék és szolgáltatás —, és hozzáférhető a legszelebb neprétegek számára. Művelődéspolitikánk elvei szerint ugyanis a kultúra termékei — mindenekelőtt a könyv — nem árut, hanem elsősorban szellemi értéket jelentenek és képviselnek. Előrehaladásunkat sem pusztán az anyagi javak termelésének és fogyasztásának egy főre eső mutatószámaival mérjük, hanem a kiművelt emberfők sokaságával, az egy főre eső „kulturális fogyasztás” gyarapodásával is.

Petőfi Sándor, a nagy költő és forradalmár születésének 150. évfordulóját ünnepeljük a jövő évben. Az ő útján járunk, az ő álmaik kívánjuk megvalósítani. Ő azt óhajtotta, hogy minden ember odaülhessen a bőség asztalához, de azt is, hogy — az ő szavaival élve — a szellem napvilágra ragyogjon be minden ház ablakán.

Kulturális eredményeinkről, fejlődésünkről beszéltem. Am az az eredmény, amely ma még örömmel tölt el bennünket, holnapra már kevés lesz, és új gondok, erőfeszítések forrásává válik. Ahogy előrehaladunk, ahogy fejlődik a társadalmi és a gazdasági élet, úgy növekednek a követelmények és az igények is a nagyobb tudásra, műveltségre. Ehhez pedig több könyv és könyvtár, több olvasó kell. Több kultúra, több tudás kell az újfajta emberi kapcsolatok és az új életforma kialakításához is, amelyre törekszünk, amelyet áthat az emberség, a közösség szolgálata, amelyben sokoldalúan kibontakozik az ember személyisége, képessége és tehetsége. E cél elérésében igen fontos szerep van a közművelődési és kulturális, tudományos intézményekre, közöttük különösen a könyvtárakra, amelyek nem csupán passzívan őrzik az emberség szellemi kincseit, hanem mindinkább a kulturális kisugárzás gyűjtőpontjai lehetnek, amelyek tevékenyen formálják gazdaggá, emberivé az olvasók igényeit, és aktív részvételre ösztönöznek a kultúrában és a közösség életében.

Ebből is láthatják, hogy optimisták vagyunk a könyvet és az olvasást, a könyvtárat és általában a kultúrát illetően. Meggyőződésünk, hogy a

jövőben tovább nő a könyvtárak társadalmi szerepe. Nem osztjuk azokat a nézeteket, amelyek szerint a változó világban a könyv és az olvasás szükségyszerűen válságba jut, nem osztjuk azokat a nézeteket, amelyek a „Gutenberg-korszak” alkonyát jósolják. Nem féltjük a könyvet, az olvasást a tudományos-technikai forradalomtól, a tömegkommunikációs eszközök hatásától. A televízió — ha nincs üzleti céloknak alárendelve, hanem a társadalom, a nép szolgálatába állítják — nem riválisa vagy éppen ellensége, hanem barátja és segítőtje a könyvnek és az olvasásnak.

E közgyűlés fő témája: „Az olvasás a változó világban.” Mi ezen a változó világban mindenekelőtt fejlődő világot értünk, olyan világot, amelyre mindinkább rányomja bélyegét a társadalmi haladás, a tudományos-technikai forradalom, a népek, nemzetek közötti együttműködésnek és a világ békéjének új lehetőségei. Persze jól tudjuk, az emberiséget és benne a kultúrát sok veszély is fenyegeti. Am a világ demokratikus erőinek, a békére vágyó, teljesebb kultúrára törekvő népeknek összefogása le tudja küzdeni ezeket a veszélyeket. Ennek a változó-fejlődő világnak követelménye, igénye és eredménye a könyv, az olvasás, a könyvtár és általában a kultúra növekvő szerepe. Mi optimisták vagyunk az emberiség fejlődését, a békét illetően, bízunk az emberben, és ezért is meggyőződésünk, hogy ez a változó világ nem megkérdőjelezi, hanem gazdagítja a kultúrát, és soha nem látott lehetőségeket tár fel a könyv, a könyvtárak fejlődése előtt is.

Mélyszélesen egyetértünk a világ kulturális minisztereinek velencei, majd az európai országok kulturális minisztereinek helsinki értekezletén elfogadott ajánlásokkal, amelyek hangsúlyozzák a béke, a népek, nemzetek közötti megértés és a kultúra kapcsolatát.

Ez az összefüggés fennáll úgy is, hogy a béke és biztonság feltétele a kultúra virágzásának, és úgy is, hogy a kultúra alkotóinak, művelőinek és intézményeinek nemes hivatása és elsőrendű kötelessége tevékenyen kivenni részüket a békéért folyó küzdelemből; kötelességük a nemzetközi kulturális kapcsolatok, a kultúra igaz értékeinek cseréje útján is erősíteni a nemzetek közötti megértést. Ezért is nagyra becsüljük az olyan nemzetközi kulturális szervezetek tevékenységét, mint amilyen az IFLA, és az olyan tanácskozásokat, találkozásokat, mint ez a közgyűlés. Ezek jelentősen hozzájárulnak az egyes országok, nemzetek közötti megértés, együttműködés erősítéséhez, a nem-

zetközi kapcsolatok erősítéséhez és ezzel a béke és haladás ügyéhez.

Ha kiemelem e tanácskozásoknak ezt a társadalmi, sőt hogy úgy mondjam, politikai fontosságát is, ezzel korántsem akarom lebecsülni a szakmai tapasztalat és eszmecsere jelentőségét az Önök mostani munkájában. Ezt kedves vendégeink és a kongresszus résztvevői nálam persze sokkal jobban ismerik. De azt én is tudom, hogy könyvtáraink — hogy végezetül visszatérjek eredeti témánkhoz — sokat köszönhetnek a nemzetközi kapcsolatoknak és összefogásnak. Erőfeszítéseink a könyvtárügy terén korántsem lettek volna olyan eredményesek a mások eredményeinek tanulmányozása, alkalmazása, a nemzetközi összefogás lehetőségeinek kiaknázása nélkül. A szocialista könyvtárügy megteremtéséhez alapvető segítséget jelentett számunkra a lenini elvek követése, a szovjet könyvtárosok gyakorlata. Hasonlóképpen figyelemmel kísértük a többi szocialista ország, továbbá más társadalmi berendezkedésű államok könyvtárpolitikáját és gyakorlatát is, és tapasztallataikat hasznosítottuk munkánkban. Könyvtárügyünknek továbbra is szüksége van a nemzetközi kapcsolatokra, annál is inkább, mivel a könyvtári ellátás lényegéből következően nemzetközi, és annál is inkább, mivel kis ország, elszigetelt nyelvű nép vagyunk. Valószínű, hogy a szellemi értékeknek a könyvtárakon keresztül lebonyolódó cseréjében soha sem fogunk megfelelni a kereskedelmi mérleg egyensúlyának. De meggyőződésünk, hogy ha e téren a világtól mi többet kapunk is, mint amennyit adni képesek vagyunk, a világ is szegényebb lenne, ha hiányoznék belőle mindaz, amit mi hozzá tudunk tenni.

Meggyőződésünk, hogy ez a tanácskozás eredményes lesz. Könyvtárosaink igényelik és kérik, hogy adják át nekik hasznos könyvtárfejlesztési tapasztalataikat. Hálásan fogadnak minden észrevételt, mert tudják, hogy a segítség ösztönöztetésétől ered, és mert jó céljaink és részleges eredményeink mellett világosan látjuk, hogy a könyvtárügyben is sok még a tenni- és fejleszteni valónk. S ha eredményeink egyike-másika ösztönözten hat másutt, az megtiszteltetés számunkra. Látogassanak el könyvtárainkba, és ha van idejük, lehetőségük, nézzenek körül az országban, ismerjék meg hazánkat, a szocializmust, az új életet építő magyar nép és társadalom mindennapjait.

Itteni és otthoni munkájukban egyaránt sok sikert kívánok. Éreznek jól magukat országunkban!